

בס"ד. שיחת ש"פ ויקהל-פקודי, פ' פרה, מבה"ח ניסן, ה'תשכ"ד.
בלתי מוגה

א. כאשר התורה מספרת שמשה רבינו אסף וקיבץ את בני, נאמר הלשון "ויקהל", ולא "ויאסוף", שזהו לשון הרגיל (שלכן משתמש רש"י בלשון אסיפה, ולא בלשון הקהלה, כיון שהלשון הרגיל הוא אסיפה). וצריך להבין: מדוע נאמר "ויקהל", ולא "ויאסוף"?
ויש להוסיף בזה — בהקדם החילוק שבין הלשון "ויאסוף" ללשון "ויקהל":

"ויאסוף" פירושו — שאוספים ריבוי אנשים למקום אחד, אבל גם לאחר האסיפה הרי הם נשארים נפרדים זמ"ז, ואין זה אלא שנתאספו כולם למקום אחד בשביל ענין אחד; ואילו "ויקהל" פירושו — שכל המתאספים נעשים קהל אחד, מציאות אחת.

חילוק זה (בין אסיפה, השתתפות אנשים שונים שנשארים נפרדים זמ"ז, להקהלה, שנעשים מציאות אחת) מצינו גם בנגלה:

איתא בגמרא¹ ש"קהל גרים לא איקרי קהל". ומזה מובן, ש"קהל" אינו רק אסיפה וקיבוץ של ריבוי אנשים, שהרי ענין זה יכול להיות גם אצל גרים, שיתקבצו ריבוי גרים למקום אחד בשביל ענין אחד, ועכצ"ל, ש"קהל" פירושו שכל המתאספים נעשים מציאות אחת, וענין זה אינו שייך אצל גרים, אלא אצל בני אברהם יצחק ויעקב.

וכן מצינו בענין פר העלם דבר, שזהו קרבן של קהל, והיינו, שאין זה קרבן של ריבוי יחידים (שיש להם קרבן משותף), אלא זהו קרבן של קהל — שלא נשארה בו מציאותו של היחיד, כיון שכל היחידים נתבטלו ממציאותם ונכללו במציאות אחת של "קהל".

וב"קהל" גופא יש כמה מדריגות: ישנו קהל קטן, כמו "שבט אחד איקרי קהל"², ועד שישנו הקהל דכלל ישראל, היינו, שכל היחידים וכל הקהילות נכללים במציאות של "קהל עדת ישראל".

וזהו מש"נ³ "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" — שמשה רבינו הקהיל את כל בני ועשה מהם מציאות אחת של כלל ישראל.

(3) ריש פרשתנו (ויקהל).

(1) יבמות נו, א. עט, ב. וש"נ.
(2) פסחים פ, רע"א. הוריות ה, ב.

וצריך להבין: מדוע הוצרך משה להקהיל את בני, ולא הי' מספיק לאסוף אותם ולמסור להם ציווי ה'?

ולכאורה — אדרבה: בנוגע לציווי על נדבת המשכן — שבשביל זה הקהיל משה את בני (לאחרי ש"הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת"⁴) — נוגע כל אחד מישראל בתור יחיד, ולא כלל ישראל:

כשם שלאחר עשיית המשכן נוגע ענין הציבור דוקא, הן בנוגע לקרבנות ציבור והן בנוגע לבדק הבית, שלכן צריכה להיות נתינת מחצית השקל באופן ש"מסרם לציבור יפה יפה"⁵, כדי שיתבטל מתורת ממון יחיד להיות ממון הציבור — הנה קודם עשיית המשכן, בעת נדבת המשכן, צריך כל יחיד ליתן נדבה משלו, ובאופן ד"כל נדיב לבו"⁶, כל אחד כפי נדבת לבו.

וכל כך נוגע שנדבת המשכן תהי' משל היחיד דוקא, עד שהנשיאים, שכל אחד מהם הי' הראש (הכולל) של השבט, הוצרכו ליתן מממונם דוקא, ולא מממון השבט [כפי שמצינו בנוגע לקרבנות הנשיאים, שכל נשיא "משלו הביא", ולא באופן "שגבה משבטו והביא", ומזה מובן גם בנוגע לנדבת המשכן], ולכן, כאשר נדבת המשכן היתה באופן "שהשלימו ציבור את הכל", היתה מבוכה אצל הנשיאים, באמרם, "מה עלינו לעשות" (כמבואר במדרשי רז"ל על הפסוק "והנשיאים הביאו"), כיון שהיו צריכים להביא מממונם הפרטי דוקא.

ועפ"ז אינו מובן: מדוע הוצרך משה רבינו להקהיל את בני — לא רק לאסוף אותם — בכדי למסור להם ציווי ה' בנוגע לנדבת המשכן?

ב. והביאור בזה:

תכלית עשיית המשכן היא — "ושכנתי בתוכם"⁹, היינו, שתהי' המשכת אלקות למטה, ועד להמשכת עצמותו ית', שלכן מצינו שהמשכן הי' דירה לו ית'¹⁰, שענין הדירה הוא המשכת העצמות, כמשל דירת מלך בשר ודם, שיש בה לא רק התפשטות המלך, אלא בה דר המלך בכל עצמותו¹¹. וכיון שבמשכן היתה המשכת העצמות, אחדות הפשוטה, הנה גם

נשא שם, ג (נת' בלקו"ש חט"ז ע' 424 ואילך. וש"נ).

(9) תרומה כה, ח.

(10) ראה תנחומא נשא טז. ועוד.

(11) ראה תר"מ סה"מ שבט ע' שח. וש"נ.

(4) פרש"י שם לה, ב.

(5) ר"ה ז, סע"א ואילך. וש"נ.

(6) פרשתנו שם, ה.

(7) פרש"י נשא ז, יב.

(8) פרשתנו שם, כז ובפרש"י — מספרי

ההקדמה לזה היתה צריכה להיות מעין ההמשכה — קהל, ובאופן הכי נעלה שיש בקהל — "ויקהל .. כל עדת בני ישראל". ולהעיר:

גם בעבודה שלאחרי עשיית המשכן, ועד לעבודת הקרבנות שהיא מעיקרי עבודות המשכן [ועז"נ¹² "נחת רוח לפני שאמתי ונעשה רצוני", נח"ר שלמעלה מרצון סתם, ובפרט "נח"ר לפני", לפנימיותי], הוצרכה להיות התחלקות של כהנים לויים וישראלים (שכל אחד הוצרך לעשות את חלקו, ובמכ"ש מ"משורר ששיער כו"¹³), וכן ההתחלקות דשבעים נפש, ועד להתחלקות של כל אחד בפני עצמו — מפני שלכל אחד מישראל יש מעלה ושלמות שאין בזולתו, ודוקא מצד המעלה שבכל אחד בפני עצמו הי' יכול להיות הענין ד"ושכנתי בתוכם".

והיינו, שההמשכה ד"ושכנתי בתוכם" לא היתה בגלל הגדול והמעולה שבישראל, אלא בגלל המעלה שבכל אחד מישראל. וכמו במתן־תורה, שאילו הי' ישראל ששים ריבוא חסר א', לא היתה ניתנת התורה ח"ו¹⁴, והיינו, שדוקא השלימות שישנה בכל אחד מישראל הביאה את הענין דמ"ת.

אבל אעפ"כ, הוצרך להיות ענין זה באופן שכל הפרטים יהיו "קהל" אחד.

וכמו בנוגע לדברים הגשמיים שמהם נעשה המשכן — שהוצרך להיות מספר מסויים של ענינים פרטיים דוקא, י"ג או ט"ו דברים (כמבואר גם בקבלה¹⁵), ומענינים פרטיים אלו נעשה משכן אחד שבו נמשכה אחדות הפשוטה; וכמו"כ בנוגע לבנ"י — אלו שבנו את המשכן — הוצרכה להיות השלימות של כל פרט, "כל נדיב לבו", אבל כולם הוצרכו להיות קהל אחד¹⁶.

ג. ואעפ"כ, משתמש רש"י בלשון אסיפה, ולא בלשון הקהלה, כי: ענינה של תושבע"פ הוא לבאר הענין. ולכן, רש"י בפירושו (תושבע"פ) מבאר כיצד באים לענין ד"ויקהל".

בתושב"כ נאמרה הנקודה העיקרית והתכלית — "ויקהל", ואילו תושבע"פ מבארת כיצד באים ל"ויקהל" — שתחילה צריכה להיות

12) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי (15) ראה הנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 151 ופרש"י פינחס כח, ח. ועוד. בהערות.
13) ערכין יא, ב. (16) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 218 הערה 51
14) מכילתא יתרו יט, יא. דב"ר פ"ז, ח. (משיחה זו).
15) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 218 הערה 51
16) מכילתא יתרו יט, יא. דב"ר פ"ז, ח. (משיחה זו).

אסיפה, לאסוף את כל הפרטים הנפרדים למקום אחד ובשביל מטרה אחת, ומזה באים לדרגא נעלית יותר — "מעלין בקודש"¹⁷ — "ויקהל", שנעשים קהל אחד.

וכל זה נעשה ע"י משה — "ויקהל (ולפי פירוש רש"י: ויאסוף) משה" — משה שבכל אחד מישראל¹⁸, שזהו"ע הביטול, "ונחנו מה"¹⁹, שעי"ז נעשה ענין האסיפה, ואח"כ — "ויקהל", כי, כאשר נמצאים בתנועה של ישות, אזי אין האחד סובל את זולתו, ואינו נותן לו מקום כלל [נוכהסיפור הידוע²⁰ אודות א' שהתאונן לפני הצ"צ, שדורכים עליו בבית-המדרש, ואמר לו הצ"צ: מדוע הנך מתפשט בכל בית-המדרש, כך, שבכל מקום שדורכים, דורכים עליך!]. אבל כאשר ישנו ענין הביטול, שנותן מקום לזולתו, אזי יכול להתאסף עמו, ואח"כ — "מעלין בקודש" — "ויקהל", שנעשים מציאות אחת.

ד. ועוד ענין בזה:

"ויקהל משה" בא בהקדמה (לא רק לציווי על נדבת המשכן, שענינו "ושכנתי בתוכם", אלא) גם לציווי דשבת, שישנו "בכל מושבותיכם"²¹, אפילו בחוץ לארץ ואפילו בטומאה.

שבת — ענינו אחדות. ובזה גופא יש כמה מדריגות (כשם שיש כמה מדריגות ב"קהל", קהל דשבט ועד ל"כל עדת בני ישראל"): כגוונא דאחד, רזא דאחד, אחד וכו'²², ועד לאמיתית ענין אחדות הפשוטה שמאיר במנחת שבת, שאז אומרים "אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ" — שאינם מדריגות שונות, אלא באופן שהאחדות ד"אתה אחד" נמשכת ב"שמן אחד", ועד "בארץ" למטה.

וההכנה לשבת היא — "ויקהל משה", שענין זה נעשה כבר לפני שבת, וכידוע²³ שבערב שבת מתבטל כבר הפירוד כו'.

ה. ויתירה מזה²⁴ — ש"ויקהל משה" הוא הכנה (לא רק ליום השבת, אלא) גם ל"ששת ימים תעשה מלאכה"²⁵:

לכאורה אינו מובן: למה נזכר כאן הענין ד"ששת ימים תעשה

(23) ראה פע"ח שער השבת פ"ג. סהמ"צ

להצ"צ מצות לא תבערו אש (דרמ"צ ז, א).

(24) ראה גם ד"ה ויקהל דש"פ ויק"פ,

מבה"ח ניסן תשי"ב (תו"מ ח"ה ע' 68 ואילך).

(25) פרשתנו שם, ב.

(17) ברכות כח, א. וש"נ.

(18) ראה תניא פמ"ב.

(19) בשלח טז, ז-ח.

(20) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' ו. וש"נ.

(21) פרשתנו שם, ג.

(22) זח"ב קלה, א.

מלאכה" — הרי כל ענין הזכרת השבת כאן הוא כדי לומר שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת, וא"כ, מה נוגע כאן הענין ד"ששת ימים תעשה מלאכה"?

אך הענין הוא — שכוונת הכתוב להדגיש שענין האחדות ("ויקהל") צריך להיות לא רק ביום השבת, אלא גם ב"ששת ימים (שבהם) תעשה מלאכה":

יהודי יכול לחשוב, שכאשר מדובר אודות שבת, ענינים רוחניים, אזי יש ביכולתו להתאחד עם חבריו; אבל כשמדובר אודות ששת ימי החול — אזי מתיירא שחבריו יסיג את גבולו וכיו"ב.

ועז"נ שהענין ד"ויקהל", האחדות עם יהודים נוספים, צריך להיות גם בששת ימי החול: "ששת ימים תעשה מלאכה" — מלאכת ההתעסקות באהבת ישראל, כפירוש הרה"צ ר' לוי"צ מבאָרדיטשוב²⁶ במאמר רז"ל²⁷ "כל תורה שאין עמה מלאכה כו", ש"מלאכה" היינו ההתעסקות באהבת ישראל.

וע"י האחדות של בני"ב בששת ימי החול — באים לאחדות דיום השבת, שהיא אחדות נעלית יותר (וכנ"ל ששבת ענינה אחדות), ועד שבאים לאחדות של המשכן — "ושכנתי בתוכם".

ו. ולאידך גיסא — לא מספיק הציווי ד"ויקהל" בנוגע לששת ימי החול, אלא יש צורך בציווי ד"ויקהל" גם בנוגע ליום השבת:

יכול להיות שכאשר מדובר אודות ימי החול, גשמיות, או רוחניות שבגשמיות, לא איכפת לו להתאחד עם יהודי נוסף, אבל כשמדובר אודות יום השבת, שבו לומד חסידות ומאריך בתפלה, כך, שישנו רק "הוא" ו"בורא העולם" — איזה עסק יש לו עם הזולת?! ... ולכן יש צורך להבהיר שגם בשבת צריך להיות הענין ד"ויקהל".

ז. וב' הענינים — "ויקהל" שבימי החול ו"ויקהל" שבשבת — באים ע"י בחי' משה ("ויקהל משה"), כי:

מצד ענין הביטול, "ונחנו מה", נעשה מעמד ומצב (המבואר בתניא פל"ב) שעניני הגוף (ימי החול) אינם תופסים מקום אצלו; ואילו בנוגע לעניני הנשמה (שבת) — הרי "מי יודע גדולתן ומעלתן כו", כך, שיתכן שחבריו נמצא במדרגה נעלית יותר ממנו.

(27) אבות פ"ב מ"ב.

(26) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 115.

וכאשר ישנו הענין ד'ויקהל' הן בימי החול והן ביום השבת, הן בנוגע לעניני הגוף והן בנוגע לעניני הנשמה — הרי זו הכנה ל'ויקהל' שבנוגע למשכן, ועי"ז נעשית המשכת אחדות הפשוטה — "ושכנתי בתוכם".

* * *

ח. נתבאר מ"ש בס"פ פקודי²⁸ "ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם" — דלכאורה הרי זה שייך לענין המסעות שבפ' בהעלותך²⁹, ולמה נכתב בפרשתנו (ובאופן שמפסיק המשך הענין דפ' פקודי ופ' ויקרא³⁰) בשייכות להשראת השכינה במשכן — ש"בכל מסעיהם"³¹, כאשר המסע קשור עם ענן ה', הנה גם כאשר יש מצב שבחיצוניות נראה שזוהי ירידה, סילוק השכינה, הנה בפנימיות³², דוקא עי"ז מגיעים למעלה

להוציא את בני מצרים, כהקדמה למ"ת, טען, "כי כבוד פה וכבוד לשון אנכי" (שמות ד, יו"ד), כבוד פה בתושבע"פ וכבוד לשון בתושב"כ (ראה זח"צ כח, רע"א. הובא בתו"א בשלח סו, ריש ע"ב), היינו, שהוא למעלה מענין התורה כפי שהיא בעולם, להיותו משמיטה ראשונה שלמעלה מענין העולמות] לא הי' יכול לסבול גילוי זה, כמ"ש (מ, לה) "ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן", ואור נעלה זה שלמעלה מהשגת משה האיר בגילוי לעיני בשר, עד שאפילו אומות העולם היו יכולים לראות ש"כבוד ה' מלא את המשכן", כך, שלכאורה לא יכול להיות מעמד ומצב נעלה יותר — הנה לאח"ז נאמר: "ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל גו", היינו, שלאחרי כל הגילויים — "יסעו (לא רק יחידי סגולה, אלא כל) בני ישראל" למדריגה נעלית יותר, למעלה מהענן ("ובהעלות הענן"). וזהו הענין דיצי"מ שצריך להיות בכל יום: גם לאחרי ש"כבוד ה' מלא את המשכן", צריך להתעלות למדריגה נעלית יותר, שלא בהדרגה ושלא בערך, עד כדי כך, שהמדריגה הקודמת — ככל שגדלה מעלתה — נקראת בשם "מצרים" לגבי המדריגה שנתעלה אליה. (32) ע"פ הידוע שכל הירידה היא בשביל העלי', וע"ד מ"ש (משלי כד, טז) וראה תניא חינוך קטן) "שבע יפול צדיק וקם", שהנפילה היא בשביל הקימה.

28 מ, לו.

29 ט, טו ואילך.

30 לא מבעי להדעה שפ' ויקרא נאמרה בשמיני למילואים, שעפ"ז נכתבו הפרשיות כסדר הזמנים, שאז בודאי אין מקום להפסיק באמצע בענין ששייך למסעות, אלא גם להדעה שפ' ויקרא נאמרה לפני שמיני למילואים (לפני ש"כבוד ה' מלא את המשכן" (מ, לד), שהי' בשמיני למילואים), והפרשיות לא נכתבו לפי סדר הזמנים (ראה רמב"ן צו ה, ב), הרי זה בכל זאת בהמשך אחד: נדבת המשכן, עשיית המשכן, וקרבנות המשכן, ומה מקום להפסיק באמצע בענין ששייך למסעות. (31) ובהקדם המבואר גם בנגלה, ובפרט בספרי מוסר, ועוד יותר בספרי חסידות, שאצל בנ"י צריך להיות תמיד הילוך ועלי', "מעלין בקודש", ולא רק עלי' שבהדרגה, אלא באופן של דילוג כו', שזוהו אמיתית ענין ההילוך, שמתעלה למדריגה שהיא אינן-ערוך לגבי המדריגה הקודמת (ראה לעיל ריש ע' 35. וש"נ). וככל שתגדל העלי' — צריך להוסיף ולילך בעליו אחר עליו, ושלא בהדרגה.

וזהו תוכן סיפור התורה — שלאחרי שנבנה המשכן, "וכבוד ה' מלא את המשכן", והי' בו גילוי אלקות בדרגה נעלית כ"כ עד שאפילו משה רבינו [המקבל הראשון מהקב"ה, שהי' למעלה לגמרי מענין העולם, ולמעלה גם מענין התורה שבעולם, שלכן, כשהקב"ה צוה עליו

מענן המשכן (אף שגם גילוי הענן הוא למעלה מהיכולת של משה³³) — הוגה ע"י כ"ק אדמור"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ז ע' 475 ואילך³⁴.

* * *

ט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה גו'.

* * *

י. דובר במאמר³⁵ בביאור השקו"ט במדרש³⁶ בנוגע לפרשת פרה ופרשת החודש (פסח), מי גדול ממי — שפ' פרה הו"ע עבודת בעלי תשובה, ופ' החודש הו"ע עבודת הצדיקים, ובוזה היא השקו"ט מי נעלה יותר, כיון שיש מעלה בעבודת הצדיקים, ויש מעלה בעבודת בעלי תשובה: מעלת עבודת התשובה היא — כמאמר רז"ל³⁷ "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו"; ומעלת עבודת הצדיקים היא — שזוהי כוונת הבריאה מתחילתה, כמאמר רז"ל³⁸ "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים" (לא בעלי תשובה, אלא צדיקים דוקא).

ולכאורה הי' אפשר לבאר שהמעלה בעבודת צדיקים על עבודת בעלי תשובה היא — לפי שבעל תשובה "סורו רע"³⁹, ולכן צריך זהירות יתירה, וצריך לומר "אי אפשי כו"⁴⁰ (לא כמו צדיק, שצריך לומר "אפשי כו", מבלי להתיירא, כיון שאין לו שייכות לרע)⁴¹.

אבל, עפ"ז נמצא שמעלת צדיקים על בעלי תשובה היא רק ביחס לתשובה על חטא, שבזה שייך לומר שסורו רע; משא"כ ביחס לתשובה שאינה על חטא, כי אם באופן ש"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"⁴² [שזהו גם מש"נ⁴³ שמשיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא, והרי התשובה של צדיקים אינה על חטא ועון, אלא באופן ש"הרוח תשוב גו'"] — אין מעלה בעבודת הצדיקים.

37) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

38) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

39) ב"מ נט, סע"ב. וראה קידושין יז, סע"ב.

40) תו"כ ופרש"י קדושים כ, כו.

41) ראה לקו"ת ואתחנן ט, ד.

42) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

43) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

33) והיינו, שאפילו איש פשוט, ואפילו בזמן הגלות, יכול להתעלות למקום כזה ש"לא יכול משה לבוא", כי, הפשיטות של יהודי מגיעה למעלה יותר מבחי' משה. וכידוע (ראה כתר שם טוב בהוספות סקנ"ה ואילך. וש"נ) שהפשיטות של איש פשוט מגעת בפשיטות העצמות, ואפילו משה רבינו הי' מתקנא בהפשיטות של יהודי פשוט.

34) בשילוב שיחת ש"פ פקודי תשכ"ז.

35) ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה גו' (לעיל ע' 194 ואילך).

36) שמו"ר פ"ט, ב.

זאת ועוד: גם ביחס לתשובה על חטא — מעלת הצדיקים היא רק לגבי בחי' תשובה תתאה, שבזה שייך לומר שגם לאחר התשובה, סורו רע; משא"כ לגבי תשובה עילאה, שלא נשאר רושם כלל מהענינים הבלתי־רצויים, ואדרבה, "זדונות נעשו לו כזכיות"⁴⁴ — אין מעלה בעבודת הצדיקים.

אמנם, מהשקו"ט שבמדרש בנוגע לפ' פרה ופ' החודש, מי גדול ממי, אם עבודת הצדיקים נעלית יותר או שעבודת התשובה נעלית יותר, כיון שיש מעלה בכל א' מהם, מובן, שמדובר אודות אותה מדריגה בתשובה, וכיון שבנוגע למעלת התשובה (ש"מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו") מבואר באגה"ת⁴⁵ שהמדובר הוא בנוגע לתשובה עילאה, הרי מובן, שגם מעלת הצדיקים היא אפילו בנוגע לבחי' תשובה עילאה.

והביאור בזה — שהמעלה שבעבודת התשובה היא רק לאחר שישנה המציאות של חטא כו', משא"כ בהתחלת הבריאה, שאז לא היתה מציאות הרע בעולם, היתה המעלה בעבודת הצדיקים, שלכן "נמלך בנשמותיהם של צדיקים" דוקא. וכן יהי' גם לעתיד לבוא, כשיקויים היעוד⁴⁶ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (ורק בהתחלת ימות המשיח, שאז יהי' עדיין ענין המיתה, כמ"ש⁴⁷ "הנער בן מאה שנה ימות", תהי' מעלה בעבודת התשובה).

ולהעיר גם ממ"ש אדמו"ר מהר"ש בשולי הגליון לד"ה זאת חוקת תרכ"ט⁴⁸: "לע"ל כשהיה ואת רוח הטומאה .. לא יצטרכו למי חטאת לטהר הטמאים, כי את רוח הטומאה יעביר כו', אבל עכשיו אוכלי פסח צריכים לפרה בכדי לטהר את הטמאים שיוכלו לעשות הפסח".

ועפ"ז מובן, שאע"פ שבמדרש מסיק "ומי גדולה, הפרה, שאוכלי פסח צריכין לה", הנה בפסח מצרים לא הוצרכו לפרה, כי ביצי"מ נעשו בני" מציות חדשה, כיון ש"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"⁴⁹, ואז הי' כמו בתחלת הבריאה, שהעילוי הי' בעבודת הצדיקים דוקא.

יא. ע"פ הנ"ל יש לבאר דברי התוספות, שע"פ נגלה, אינו מובן כלל — כאמור כמ"פ⁵⁰ שכל הענינים שבפנימיות התורה ישנם גם בנגלה, ברמז עכ"פ:

48) נדפס בסה"מ תרכ"ט ע' קד, בהערות.

49) יבמות כב, א. וש"נ.

50) ראה גם לעיל ע' 162. ריש ע' 173.

וש"נ.

44) יומא פו, ב.

45) ספ"ח.

46) זכרי' יג, ב.

47) ישעי' סה, כ.

בפירוש דברי הגמרא⁵¹ בנוגע לר"ח ניסן, "עשר עטרות נטל אותו היום" — איתא בתוס': "הא דלא חשיב ראשון להקמת המשכן, משום דאמרין במדרש שכל ז' ימי המילואים הי' משה מעמיד את המשכן ומפרקו, אי נמי משום דעלי' דהקמת המשכן קאי, וה"ק אותו היום של הקמת המשכן נטל עשר עטרות אחרות".

ולכאורה: ב' התירוצים שבדברי התוס' הם הפכיים מן הקצה אל הקצה⁵².

ויוכן ע"פ האמור לעיל בנוגע לפ' פרה ופ' החודש שזהו"ע בעלי תשובה וצדיקים, ויש מעלה בכל א' מהם — שב' התירוצים הם בהתאם לב' האופנים הנ"ל:

יום השמיני למילואים שהוא ר"ח ניסן — ענינה של פ' החודש — הו"ע עבודת הצדיקים, ואילו יום ראשון למילואים (שבעה ימים לפני⁵³) שהוא כ"ג אדר — פ' פרה — הו"ע עבודת בעלי תשובה.

ונמצא, שהתירוץ הראשון שמחשיב את הקמת המשכן בכ"ג אדר, הוא לפי הסברא שעיקר המעלה היא בעבודת בעלי תשובה, שזוהי מעלת הקמת המשכן בכ"ג אדר, באופן של עבודת התשובה,

[וכמו הקרבת הקרבנות בשבעת ימי המילואים החל מכ"ג אדר, שענין הקרבנות הוא העלאה מלמטה למעלה, כמו עבודת התשובה שהיא מלמטה למעלה; ואילו בר"ח ניסן הי' ענין ההמשכה מלמעלה למטה — "ותצא אש מלפני ה'"⁵³, שזהו"ע עבודת הצדיקים];

והתירוץ השני שמחשיב רק את הקמת המשכן בר"ח ניסן, הוא לפי הסברא שעיקר המעלה היא בעבודת הצדיקים.

יב. וכאמור לעיל — הנה אפילו בהתחלת ימות המשיח תהי' המעלה בעבודת התשובה, ועאכו"כ בזמן הגלות, הרי בודאי שעיקר המעלה היא בעבודת התשובה, שהיא נעלית יותר מעבודת הצדיקים.

— בהתחלת הבריאה היתה עיקר המעלה בעבודת הצדיקים, כנ"ל בענין "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים", שזה הי' בתחילת הבריאה, קודם שהיתה מציאות הרע, שנברא רק ביום השני⁵⁴; אבל לאחריו כן, בבוא יום השבת, שבו הי' ענין התשובה על חטא עה"ד⁵⁵, אזי הי' ענין

53) שמיני ט, כד.

54) ראה ב"ר פ"ד, ו.

55) ראה ב"ר ספכ"ב.

51) שבת פז, ב.

52) ראה גם שיחת ש"פ שמיני ס"י (לקמן)

ע' 382 וילך). וש"נ.

האור שהאיר במשך ל"ו שעות⁵⁶, שהוא נעלה יותר מהאור שנברא ביום ראשון שהי'⁵⁷ אדה"ר מביט בו מסוף העולם ועד סופו⁵⁸.

ובעבודה — הנה צדיקים ענינם אתהפכא, ובעלי תשובה ענינם אתכפיא. ומזה מובן, שעיקר המעלה עתה הוא בעבודה דאתכפיא — כפיית היצר, וכאשר מקיימים מצוה אחת מתוך כפיית היצר, הרי זה יקר למעלה יותר מקיום ריבוי מצוות ללא אתכפיא, כמבואר בארוכה במאמר של אדמו"ר האמצעי⁵⁹.

* * *

יג. מיום השבת — מתברכין כולהו יומין⁶⁰, והיינו, שהגילוי אור שביום השבת נותן כח לעבודת הבירורים בששת ימי החול שלאחרי השבת.

וענין זה מרומז גם בהמשך הפרשיות — פ' פקודי שקראו ביום הש"ק זה, ופ' ויקרא ששייכת לימי השבוע שלאחרי השבת⁶¹:

פ' פקודי מסתיימת בסיפור עשיית המשכן — הגילויים מלמעלה שהיו במשכן, עד ש"כבוד הוי' מלא את המשכן". ואילו בפ' ויקרא מדובר אודות עבודת הקרבנות, שבה מתעסקים עם עניני העולם — בקר, בהמה וצאן, שהו"ע העבודה מלמטה למעלה, אשר, עם היות שמכניסים אותם לביהמ"ק ומקריבים אותם ע"ג המזבח, אבל אעפ"כ, הרי זה ענין שנלקח "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן", מן החולין.

ולכן, הנה גם הגילוי שבהתחלת פ' ויקרא — "ויקרא אל משה" — אינו מגיע למעלת הגילוי שבפ' פקודי: בסיום פ' פקודי נאמר "ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן גו'", היינו, שהי' גילוי נעלה כ"כ עד שאפילו משה רבינו לא הי' יכול לסובלו; ואילו הגילוי שבהתחלת פ' ויקרא — "ויקרא אל משה" הוא באל"ף זעירא, שמורה

59) ד"ה להבין ענין לקחת אנשי חיל כו' נדפס לאח"ז במאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' רסג ואילך. וש"נ) — שנת"ל בד"ה וידבר אלקים גו' דש"פ יתרו פ"ב ואילך (לעיל ע' 80 ואילך). וראה גם תו"מ חל"ב ס"ע 138. וש"נ.

60) זח"ב סג, ב. פח, א.

61) ראה גם שיחת ש"פ פקודי תשי"ז סי"ב ואילך (תו"מ ח"ט ע' 126 ואילך). וש"נ.

56) ירושלמי ברכות פ"ח ה"ה. ב"ר פ"א, ב. פ"ב, ו. ועוד.

57) חגיגה יב, א. ירושלמי וב"ר שם. ועוד.

58) חסר קצת. — נזכר גם מאמר אדמו"ר מהר"ש אודות "א' אידישער קרעכץ" שהו"ע של תשובה (וברשימה אחת: תשובה עילאה). — ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ס"ע תקנא (נעתק ב"היום יום" ג תמוז).

על קטנות הגילוי, ועד שמצינו⁶² שהאל"ף זעירא ד"ויקרא" היא בדוגמת "ויקרא" (ללא אל"ף) שנאמר בענין הנבואה של המנגד למשה רבינו.

ומבלי הבט על גודל הירידה שבפ' ויקרא לגבי פ' פקודי, הנה סדר הפרשיות הוא שמפ' פקודי באים לפ' ויקרא — כי, תכלית הכוונה אינה בהגילוי אור שבמשכן, אלא בעבודה שמצד המטה, ועד שהגילוי מלמעלה שבפ' פקודי הוא רק הכנה ונתינת כח לעבודת המטה שבפ' ויקרא⁶⁴.

וענין זה הוא בדוגמת העבודה דששת ימי החול שבאה מיד לאחרי הגילוי ונתינת כח דיום השבת. ודוגמתו בכל יום — העבודה שבמשך היום שבאה לאחרי הנתינת כח שע"י עבודת התפלה ולימוד התורה שבהתחלת היום.

יד. מהענינים העיקריים של עבודת הכירורים, העבודה שמצד המטה בששת ימי החול — הו"ע עבודת הצדקה.

וכמבואר בתניא⁶⁵ הטעם שצדקה מקרבת את הגאולה⁶⁶, לפי שעיקר ענין הכירורים נעשה ע"י הצדקה: נוסף לכך שצדקה (כמו כל מצוות מעשיות) קשורה עם דברים גשמיים, בחי' הדומם שבעולם, ועם כח המעשה, בחי' הדומם שבנפש האדם — הנה ע"י מצות הצדקה מתבררים הכחות של נפש הבהמית והניצוצות שבחלקן בעולם יותר מאשר ע"י שאר המצוות.

וענין זה קשור גם עם ה"מלוה מלכה" שמתקיימת במוצש"ק זה, הקשורה עם נתינת הצדקה עבור "מעמד" (או "מעמד" באופן של צדקה), כנהוג מכמה שנים, שכמה פעמים בשנה עורכים "מלוה מלכה" מיוחדת עבור ענין ה"מעמד"⁶⁷.

וע"פ האמור לעיל, נמצא, שענין הצדקה קשור הן עם הענין ד"מלוה מלכה", התחלת ששת ימי החול, הן עם פרשת ויקרא שמתחילים בשבוע הבא, והן עם פ' פרה ששייכת ליום הש"ק שמיני' אזלינן, כמשנת"ל שפ' פרה הו"ע התשובה, והרי גם צדקה קשורה עם תשובה, כיון שפועלת בניצוצות הקדושה שירדו למטה ונתלכשו בדברים גשמיים — להשיבם למקורם, שלכן פועלים שניהם — צדקה⁶⁸ ותשובה⁶⁸ — לקרב את הגאולה.

66) ב"ב יו"ד, א.

67) ראה גם שיחת ש"פ ויק"פ, מבה"ח

ניסן דאשתקד ס"ח (תו"מ חל"ו ע' 258). וש"נ.

68) יומא פו, ב. סנהדרין צז, ב. רמב"ם

דלקמן הערה 76.

62) ראה כלי יקר עה"פ.

63) בלק כג, ד.

64) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 479 ואילך

— משיחה זו.

65) פל"ז.

טו. אודות גודל מעלת הצדקה — מבואר בכמה מקומות, ובמיוחד באגה"ק של רבינו הזקן⁶⁹, שנקבעה בתור חלק רביעי בספר תניא קדישא. ובנוגע ל"מעמד" — יש רק מעט בכתבי רבותינו נשיאינו, אבל יש אגה"ק של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁰ שבה נתבאר ענין ה"מעמד", וגם באגה"ק שבתניא מדובר אודות נתנית "מעמד" עבור רבותינו שבאה"ק ת"ו⁷¹, ולאמיתו של דבר, הנה ענינו של "רבי", באיזה מקום שנמצא בחיצוניות, הרי בפנימיות נמצא באה"ק ת"ו. ובפרט רבינו נשיא דורנו, שהמשיך והוריד את ה"גבוה גבוה" בה"מטה מטה", ועי"ז המשיך גם הבחי' שלמעלה מהגדרים דגבוה ומטה, שגם היא תומשך למטה מטה, בעקבתא דעקבתא דמשיחא. וגם ענין זה קשור עם המלוה-מלכה — התחלת ששת ימי החול שבהם נעשית העבודה בדברים תחתונים, שדוקא עי"ז מתקשרים עם הבחי' דגבוה גבוה כו'.

טז. ונוסף על האמור לעיל (בענין יום הש"ק שמיני' מתברכין כולהו יומין) בנוגע למלוה-מלכה הקשורה עם ענין הצדקה — הרי זה קשור גם עם הצדקה שעשה הקב"ה בישראל שפיוזן כו'⁷²:

ישנם כאלו שלאחרי השבת נוסעים למקום רחוק ברוחניות, או למקום רחוק בגשמיות, או למקום רחוק ברוחניות ובגשמיות, על מנת לפעול שם בעניני יהדות, ובפרט בנקודה הפנימית של הפצת מעיינות תורת החסידות.

והרי זה גם ענין של צדקה — בירור הניצוצות שבהמטה כו', וגם ענין של תשובה — השבת הניצוצות למקורם, וכאמור, ששניהם (צדקה ותשובה) מקרבים את הגאולה.

ויה"ר שבקרוב ממש תהי' הגאולה השלימה ע"י משיח צדקנו, וכמארז"ל⁷³ "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל", ואין הכוונה שצריך להמתין עד ר"ח ניסן, אלא הגאולה תהי' עוד מקודם לכן, ובמילא, הנה כבוא חודש ניסן נהי' כבר במצב של גאולה⁷⁴.

* * *

יז. בנוגע לד' הפרשיות, שקלים זכור פרה והחודש, הנה בין פ'

72) פסחים פז, ב.
73) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.
74) ראה סה"ש תש"ח ע' 200. וש"נ.

69) ראה סה"ש תש"ה ע' 87.
70) ראה אג"ק שלו ח"ב ס"ע נב ואילך.
71) ראה שם סוס"ד, ס"ח. ס"ט ובלוח התיקון שם.

שקלים לפ' זכור, וכן בין פ' זכור ופ' פרה, יכול להיות הפסק, אבל בין פ' פרה לפ' החודש אין הפסק, וכדאיתא בירושלמי⁷⁵ סימן לדבר: "בין השלישי לרביעי לא ישתה".

וסמיכות הפרשיות פרה והחודש (שאינן להפסיק ביניהם) מובנת גם ע"פ האמור לעיל שפ' פרה הו"ע עבודת בעלי תשובה (וכמובן גם בפשטות, שהרי פרה אדומה באה לטהר טומאת מיתה שבאה מצד חטא עה"ד), ולכן הרי זה בסמיכות לפ' החודש, ענין הגאולה, כי, כשישראל עושין תשובה, מיד הן נגאלין⁷⁶.

וענין זה (הקשר של פ' פרה עם ר"ח ניסן, חודש הגאולה) מודגש יותר בקביעות שנה זו, שר"ח ניסן חל בשבת שלאחרי פ' פרה, כיון שההכנה לשבת מתחילה מהשבת שלפנ"ז (דאף ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"⁷⁷), הרי הענין ד"טרח בערב שבת" מתחיל כבר מיום ראשון, וענין זה גופא הוא ע"י הנתינת־כח מיום השבת, שמיני' מתברכין כולהו יומין), ובפרט שזהו שבת מברכים, שבו מברכים ר"ח ניסן.

ויה"ר שמיד עתה, ע"י ענין התשובה שבפ' פרה — אפילו תשובה של יהודי אחד, שמכרעת את העולם כולו לכף זכות⁷⁸ — יתחיל הענין ד"בניסן עתידין להגאל", וכאמור, שאין צורך להמתין עד ר"ח ניסן, אלא הגאולה תהי' תיכף ומיד, ובמילא, בבוא ר"ח ניסן, נהי' כבר במצב של גאולה.

77) ע"ז ג, סע"א.

78) רמב"ם שם פ"ג ה"ד.

75) מגילה פ"ג ה"ה.

76) רמב"ם ה' תשובה פ"ז ה"ה.